

Tribina

Političko-kameralni studij

UDK 378:321(497.5 Zagreb)(047)

U organizaciji Odjela za politologiju Matice hrvatske u Zagrebu je 22. veljače 2011. održano predavanje na temu *Političko-kameralni studij*. O značenju Političko-kameralnog studija u Hrvatskoj 1769.–1776. govorili su pozvani izlagači prof. dr. sc. Ivan Koprić, dekan Društvenog veleučilišta u Zagrebu i redoviti profesor upravne znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, i mr. sc. Marinko Šišak s Hrvatskih studija, uz uvodnu riječ Jure Vujića, pročelnika Odjela za politologiju Matice hrvatske.

Predavanje je održano s ciljem naglašavanja povijesnog utjecaja kameralizma koji je predstavljao državnu politiku, upravnu doktrinu i sveučilišnu disciplinu koja se bavila institucijama upravljanja novčanim poslovima države, tj. kako dobro upravljati državom. Važnost ove teme ogleda se i u tome što je Političko-kameralni studij bio prvi institucionalni oblik proučavanja političke i upravne znanosti. Određene poveznice i poučke tadašnjeg načina organiziranja obrazovanja, njegove važnosti za zapošljavanje i napredovanje, ali i vođenje države, možemo primijeniti i danas. U okviru europskih utjecaja i globalizacijskih procesa želi se stvoriti moderna, profesionalna, stručna i obrazovana državna uprava koja posjeduje upravne kapacitete za primjenu upravnih i profesionalnih standarda. Nameće se potreba izgradnje cjelovitog vertikalno prohodnog sustava upravnog obrazovanja koji omogućuje stjecanje zvanja u području javne uprave. Upravni studij u Hrvatskoj može se podičiti iznimno dugom tradicijom, koja traje već više od 230 godina i seže do samih početaka visokoškolskog obrazovanja u zemlji.

U svojem izlaganju prof. dr. sc. Ivan Koprić analizirao je povijesni temelj, nastanak i razvoj Političko-kameralnog studija koji svoj početak bilježi u aktu kraljice Marije Terezije od 17. srpnja 1769. kojim je osnovan Političko-kameralni studij u kraljevinama Dalmacije, Hrvatske i Slavonije (*Studium politico-camerale in regnis Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae*) sa sjedištem

u Varaždinu. Pomoću takvog studija Marija Terezija je željela dobiti novu upravu, sposobnu provesti apsolutističke reforme i stvoriti modernu državu. Zaštita toga studija bila je povjerena banu i Kraljevskom vijeću (koji su predstavljali izvršnu vlast) za vrijeme dok Vijeće bude imalo sjedište u tom gradu, na način da jedan od njegovih vijećnika prisustvuje ispitima. Za one koji se istaknu tijekom studija i pokažu odlične primjere svoje sposobnosti i marljivosti bile su predviđene godišnje stipendije radi pružanja poticaja. Vijećnik Kraljevskog vijeća bio je dužan prisustvovati ispitu i sastaviti izvješće o najboljim kandidatima te tome priložiti podatke o kakvoći i napretku studija. U početku je studij bio organiziran kao jednogodišnji. Godine 1772. studij je zbog požara premješten u Zagreb. Nastavno gradivo sadržavalo je znanost o policiji, trgovini i javnim financijama. Za prvog profesora postavljen je Adalbert Adam Barić koji je, kronološki gledano, »bio prvi javni profesor pravnih i političkih nauka u Hrvatskoj«. Barić je s predavanjima počeo 1770. prema tada najpoznatijem i najboljem katedralističkom udžbeniku bečkog profesora Josepha von Sonnenfelsa. Sonnenfelsov udžbenik obuhvaćao je tri sveska, koji su se odnosili na nauku o policiji (1765.), nauku o trgovini (1767.) i nauku o financijama (1772./1777.) (*Sätze aus der Polizei, Handlung und Finanzwissenschaft. Zu Leitfaden der akademischen Vorlesungen; Grundsätze der Polizei-, Handlung- und Finanzwissenschaft; Grundsätze der Finanzwissenschaft*). Polaznici škole regrutirali su se iz plemićkih obitelji, a studij se završavao obrazlaganjem pojedinih ulomaka iz Sonnenfelsove knjige što nisu bili klasični diplomski radovi u današnjem smislu. Ovaj je studij djelovao sve do 1776. kada je Marija Terezija dekretom osnovala Kraljevsku akademiju znanosti (*Regnis academia scientiarum*) s tri fakulteta (Filozofski, Teološki i Pravni). U Pravni fakultet uključen je i dotadašnji Političko-katedralni studij. Uspješan završetak studija bila je pretpostavka zapošljavanja upravnih činovnika. Posebni studij uprave pojavljuje se ponovo tek 1956. kad je u Zagrebu osnovana Visoka upravna škola. I ona je, već 1968., nakon razdoblja uspješnog razvoja prema modernom upravnom studiju, bila integrirana u Pravni fakultet u Zagrebu. U Zagrebu je također od 1957. postojala i Viša upravna škola, koja je pripojena Pravnom fakultetu 1983. Godine 1998. osnovano je Društveno veleučilište u Zagrebu u okviru kojeg i poseban studij javne uprave. I za kraj svoga izlaganja, Koprić je naglasio promjene u studijskom programu Društvenog veleučilišta u Zagrebu s obzirom na potrebna znanja i profesionalne standarde koji su i koji će biti potrebni pridruživanjem Europskoj uniji. Istaknuo je novine u nastavnom planu i programu, posebno pak veću zastupljenost predmeta koji se odnose na europska pitanja, kao što su europski upravni prostor, europske javne po-

litike, kao nova i dinamična područja. Veći je naglasak stavljen na modernije upravne tehnike koje proizlaze iz suvremenih upravnih doktrina kao i na unapređenje interdisciplinarnosti.

Mr. sc. Marinko Šišak u svome se izlaganju dotaknuo povijesnog razvitka Političko-kameralnog studija na hrvatskom teritoriju, posebno se osvrnuvši na značenje koje je imao za razvoj moderne politologije. Objasnio je i današnje značenje i važnost politologije kao znanstvene discipline, a svoje izlaganje završio je kratkim objašnjenjem temeljnih stavova najznačajnijih autora kameralizma (Sonnenfelsa, Wolfa, von Justija).

Tijekom rasprave istaknute su neke od važnosti kameralizma i mogućnosti njegova utjecaja na današnje obrazovanje i zapošljavanje, ali i eventualni utjecaj na aktualnu gospodarsku i financijsku situaciju države. Koprić je iznio nekoliko citata o povezanosti kameralizma i novog javnog menadžmenta te je istaknuo da se sličnosti naziru s obzirom na usmjerenost na efikasnost, ali da se ne slaže s tvrdnjom da novi javni menadžment predstavlja novi kameralizam. Kameralizam je povijesni izum koji je služio svojoj onodobnoj svrsi – popravljajući stanje državne riznice (u to je vrijeme to *de facto* značilo bogaćenje vladara!) pa kao takav treba ostati u prošlosti te nam u suvremenim okolnostima ne treba previše nedostajati.

U raspravu su se uključili i ostali sudionici osvrnuvši se i na problem koherentnosti upravnog sustava te pitanje kapaciteta Vlade, slabosti i fragmentiranosti centra Vlade, kojoj bi trebalo biti u interesu da se više pažnje posvećuje obrazovanju i usavršavanju kadrova koji su sposobni, stručni, koji posjeduju odgovarajuća znanja i vještine. Umirovljeni redoviti profesor upravne znanosti na Pravnom fakultetu u Zagrebu Željko Pavić izrekao je zanimljivu poveznicu tadašnjeg sustava obrazovanja, odnosno pažnje koja se tada posvećivala upravi i obrazovanju upravnih činovnika sa situacijom u kojoj je danas državna uprava. Usporedio je takvo stanje s »crvenom niti koja je s vremenom pocrnila«. To se nadovezuje i na trenutačno stanje, na nužnost stvaranja pozitivne slike o upravnoj struci, tj. o zapošljavanju u državnoj upravi te o javnim službenicima osposobljenim za rješavanje problema i s nebirokratskim odnosom prema građanima.

Ana Đanić*

* Ana Đanić, asistentica na Katedri za upravno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta Josip Juraj Strossmayer u Osijeku (assistant at the Chair of Administrative Law, Faculty of Law, University Josip Juraj Strossmayer, Osijek, Croatia)